

Catshuisberaad banken

Maandag 23 mei 2016

Inhoud

1	Overzicht deelnemers en praktische zaken	5
2	Agenda	6
3	Inleiding (algemeen beeld over de staat van de bancaire sector)	7
4	Papers	
	<i>Stabiliteit en groei</i>	12
	<i>Financieringsmix</i>	16
	<i>ZZP-ers</i>	18
	<i>Gebruik data</i>	21
	<i>Verduurzaming vastgoed</i>	24

1 Overzicht deelnemers en praktische zaken

Karakter bijeenkomst

De bijeenkomst is informeel en besloten (onder “Chatham House rules”), en kent de volgende twee hoofdthema’s:

- Hoe kan de bankensector bijdragen aan hogere economische groei?
- Hoe kan het vertrouwen tussen de bankensector, de samenleving en de politiek hersteld worden?

Doel is open en vrijelijk te spreken over bovenstaande thema’s aan de hand van enkele papers en stellingen die in overleg tussen de ministeries van Algemene Zaken, Financiën, Economische Zaken en de NVB zijn voorbereid.

Deelnemers bijeenkomst

Mark Rutte	minister-president
Jeroen Dijsselbloem	minister van Financiën
Henk Kamp	minister van Economische Zaken
Paul Huijts	secretaris generaal ministerie van Algemene Zaken
Michiel Boots	raadsadviseur ministerie van Algemene Zaken
Gita Salden	directeur Financiële Markten ministerie van Financiën
Gerrit Zalm	ABN AMRO
Carel van Eykelenburg	BNG Bank
Koos Timmermans	ING
Paulus Wilt	NIBC Bank
Wiebe Draijer	Rabobank
Maurice Oostendorp	SNS Bank
Leonique van Houwelingen	The Bank of New York Mellon
Peter Blom	Triodos Bank
Chris Buijink	Nederlandse Vereniging van Banken
Eelco Dubbeling	Nederlandse Vereniging van Banken
Floris Mreijen	Nederlandse Vereniging van Banken

2 Agenda

De bijeenkomst is informeel en besloten (onder “Chatham House rule”) en kent de volgende twee hoofdthema’s:

- Hoe kan de bankensector bijdragen aan hogere economische groei?
- Hoe kan het vertrouwen tussen de bankensector, de samenleving en de politiek hersteld worden?

Doel is open en vrijelijk te spreken over bovenstaande thema’s aan de hand van enkele papers en stellingen die in overleg tussen de ministeries van Algemene Zaken, Financiën, Economische Zaken en de NVB zijn voorbereid.

Er zijn 3 stellingen geformuleerd die als leidraad dienen voor de bijeenkomst. Elke (deel) stelling wordt ingeleid door een van de deelnemers. De minister-president zal de discussie leiden waarna Chris Buijink vanuit bancaire zijde een korte introductie zal doen.

Ieder onderdeel wordt vervolgens ongeveer 30 minuten bediscussieerd. Voor de discussie kan geput worden uit de diverse papers die als bijlage zijn toegevoegd. In de papers worden de volgende thema’s behandeld:

- Stabiliteit en groei
- Financieringsmix
- ZZP-ers
- Gebruik data
- Verduurzaming vastgoed

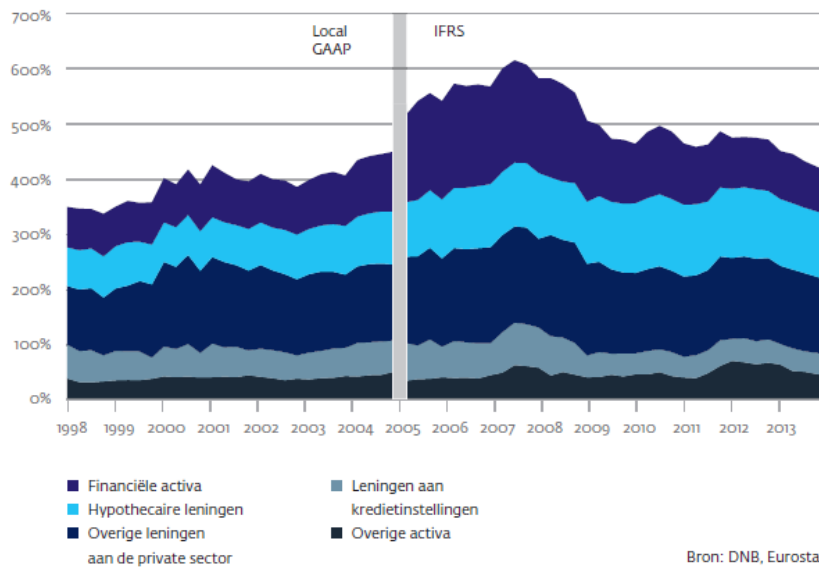
3 Inleiding

Grote en geconcentreerde sector

De Nederlandse bancaire sector is de afgelopen jaren stevig in verandering. De sector is groot en geconcentreerd, zeker ook in vergelijking met andere landen. Hoewel het balanstotaal de afgelopen jaren sterk is afgenomen, is dit nog altijd zo'n 400% van het BBP. (In Europa kennen alleen het Verenigd Koninkrijk en Ierland percentueel een grotere sector.) De hoge concentratiegraad van de sector blijkt uit het aandeel van de vijf grootste banken in het balanstotaal van de sector, dat is meer dan 80%.

Grafiek 2 Samenstelling activazijde Nederlandse bankensector in historisch perspectief

Kwartaalcijfers; in procenten van het bruto binnenlands product

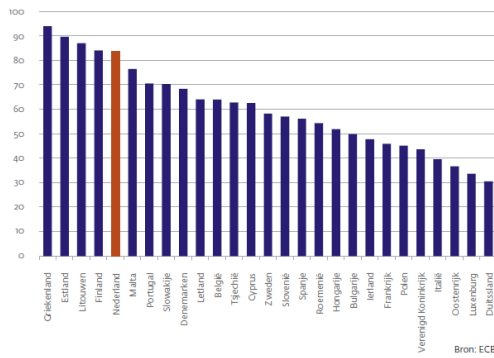

Opmerking: Door de overgang van het Local GAAP naar het IFRS boekhoudregime is in 2005 sprake van een reeksbreuk.

Relatie met de (nationale) economie

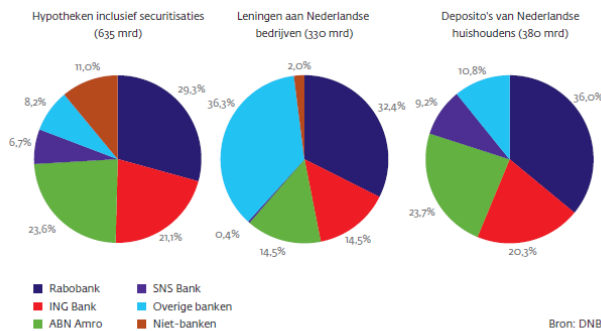
Overall in Europa (en daarbuiten) hebben banken zich na de crisis meer op de thuismarkten geconcentreerd. Ook in Nederland vertrokken buitenlandse spelers en richtten de Nederlandse banken zich over het algemeen wat meer op de thuismarkt dan voorheen. De sector is nog wel internationaal georiënteerd, mede in verband met de op export georiënteerde Nederlandse economie.

Grafiek 3 Concentratie Nederlandse bankwezen in Europees perspectief
Jaarcijfers 2013; aandeel vijf grootste banken in het geaggregeerde balanstotaal van de sector

Grafiek 4 Aandelen van banken in deelmarkten binnenlandse dienstverlening

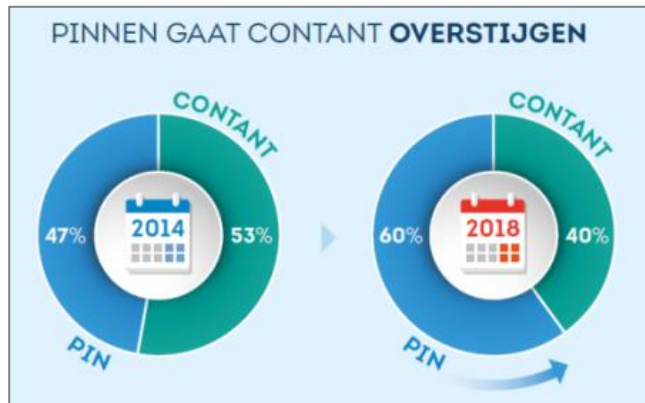
Uitstaande bedragen als percentage van het geheel; cijfers per eind 2013

Opmerking: securitisaties zijn toegerekend aan de uitgevende bank

Efficiënt betalingsverkeer

Een andere karakteristiek van de Nederlandse bancaire markt is het efficiënte betalingsverkeer, wat zich bijvoorbeeld uit in relatief lage maatschappelijke kosten ten opzichte van andere Europese landen. Een belangrijke reden hiervoor is dat Nederlanders graag pinnen. Zou Nederland op het Europese gemiddelde liggen, dan zouden de maatschappelijke kosten een miljard euro per jaar hoger zijn¹.

De betaalrekeningtarieven voor consumenten en pintarieven voor winkeliers behoren in Nederland tot de laagste van Europa. De door gebruikers goed gewaardeerde Overstapservice² maakt het overstappen van betaalrekening bij de ene naar de andere bank voor consumenten en MKB gemakkelijk.

Innovatie en FinTech

Onze economie wordt gekenmerkt door de opkomst en razendsnelle groei van nieuwe bedrijven die – met behulp van technologie – producten en diensten ontwikkelen die de markten waarin zij opereren volledig veranderen. Ook in de financiële sector zien we steeds meer toepassingen van technologische innovatie. Financial technology (FinTech) zal de komende jaren een metamorfose in de financiële sector teweeg brengen. Zo maken crowdfunding en peer-to-peer lending platforms het mogelijk voor particulieren en ondernemers om geld te lenen zonder dat daar een bank aan te pas komt. Ook in het betalingsverkeer worden door banken – maar zeker ook door andere partijen – steeds slimmere manieren bedacht om efficiënter, goedkoper en klantvriendelijker betalingen te verrichten.

Technologische innovatie in de financiële sector brengt voordelen voor consumenten, bedrijfsleven en overheid. De bancaire sector ontwikkelt zich nog meer tot een digitale sector en daar liggen veel kansen voor nieuwe én bestaande spelers.

¹ De Nederlandsche Bank, *Betalen kost minder! Uitkomsten onderzoeken DNB en de ECB naar de maatschappelijke kosten van het betalingsverkeer in 2009*, april 2013.

² De Overstapservice bestaat sinds 2004 en is een initiatief van de gezamenlijke banken in Nederland. Het maakt veranderen van een betaalrekening van de ene naar de andere bank eenvoudiger en zorgt ervoor dat het betalingsverkeer soepel doorloopt. Jaarlijks maken er ongeveer 80.000 consumenten en bedrijven gebruik van. Zie: www.overstapservice.nl.

Digitaal ecosysteem

Het kabinet gaf onlangs aan dat Nederland op FinTech-gebied voor zowel nieuwe startups als voor bestaande (financiële) instellingen veel te bieden heeft. Nederland heeft een ontwikkelde financiële sector met sterk geavanceerde betaaldienstverlening en is een zeer goed verbonden internetknooppunt door de Amsterdam Internet Exchange. Ook heeft Nederland een hooggeschoolde bevolking die open staat voor digitale diensten en is er een open, internationaal gerichte economie met een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Er zijn kansen om in Nederland een ecosysteem te creëren dat volop ruimte biedt voor innovatie in financiële diensten. Bestaande spelers en start ups zoeken elkaar meer en meer op en zien mogelijkheden tot samenwerking. Er ligt een belangrijke rol voor de overheid om de verdere ontwikkeling van een optimaal vestigingsklimaat en digitaal ecosysteem te faciliteren, bijvoorbeeld door het experimenteren met 'regulatory sandboxes'.³

Rol van de overheid

Een volgend kabinet zou de doorontwikkeling van Nederland als aantrekkelijke vestigingsplaats als prioriteit moeten geven. Daarvoor is een samenwerking tussen de publieke en private sector gewenst en is er aandacht nodig voor de juiste stimulerings- én reguleringsinitiatieven. Als het gaat om regulering zou er in de toekomst meer aandacht moeten zijn voor passende regelgeving en passend toezicht op *activiteiten* in plaats van op *instellingen*. Een consument of ondernemer zal het bij het zoeken naar een lening (of andere financiële dienstverlening) niet veel uitmaken of het een bank is of een ander soort onderneming waar hij aanklopt. Het gaat immers om de lening waar hij naar op zoek is. Wat van belang is, is dat een consument erop kan vertrouwen dat het toezicht op de dienstverlening niet verschilt tussen de instellingen.

Ambitie

Er is een heldere ambitie nodig om Nederland op de kaart te zetten als aantrekkelijke plek voor innovatie in financiële diensten. Optimale mogelijkheden voor samenwerking, duidelijke regelgeving en proportioneel toezicht voor gelijksoortige activiteiten zijn hierbij van belang. Het bevorderen van een sterk ecosysteem voor innovatie in de financiële dienstverlening zou een belangrijke plaats moeten krijgen binnen de innovatieve agenda van een volgend kabinet.

Vertrouwen

Banken spelen een essentiële rol in de economie en de samenleving. Zij verstrekken leningen aan particulieren, ondernemingen en andere instellingen. Banken helpen klanten om hun risico's af te dekken en verstrekken financieel advies. Daarnaast spelen banken een cruciale rol in het betalingsverkeer en zorgen daarmee voor de financiële 'bloedsomloop' van de economie. De intermediaire rol van banken is van groot belang voor economische groei, met name doordat banken transactie- en informatiekosten verlagen (o.a. door de screening en monitoring van kredieten). Hierdoor komen meer transacties tot stand en o.a. daarom voegen banken waarde toe. Vanwege de centrale rol die banken spelen, kan de economie niet zonder hen.

.....
³ Dit is een plek waar bedrijven veilig een financieel product of dienst kunnen testen en/of kunnen experimenteren waarbij de risico's aan derden worden beperkt. Het geeft de regelgever en de toezichthouder de kans om te onderzoeken hoe een product of dienst past binnen de bestaande of nieuwe regelgeving.

Dit brengt voor banken en de overheid ook verantwoordelijkheden met zich mee. Banken zijn op winstgerichte ondernemingen, moeten failliet kunnen gaan en hebben het klantbelang en de continuïteit voorop staan en hebben een lange termijn oriëntatie. De overheid heeft tot taak om in geval van een faillissement van een bank de financiële stabiliteit te borgen (o.a. door afwikkelplannen). Zoals vermeld in de Kabinetsvisie Nederlandse bankensector: “Het kabinet streeft naar een solide, transparante, integere en concurrerende bankensector die de klant centraal stelt en dienstbaar is aan de reële economie.”

Om bovengenoemde rol(len) optimaal te kunnen spelen is vertrouwen in de sector noodzakelijk. Dit vertrouwen heeft in de kredietcrisis, de daaropvolgende schuldencrisis en recessie grote schade opgelopen. Chris Buijink verwoordde dit tijdens een symposium in het kader van het 25 jarig bestaan van de NVB, in december 2014 als volgt: “Wij beseffen dat dat vertrouwen in banken geschaad is. En dat spijt ons. De banken die dat aangaat, maar ook de sector als geheel is erkentelijk voor de steun die de samenleving aan banken heeft gegeven. In het belang van de stabiliteit van de sector en van de samenleving zelf.”

De maatschappelijke discussie is nog altijd verhit, met name rond thema's als beloningen en rentederivaten in het kleinbedrijf (MKB). En hoewel de sector, zowel met gezamenlijke als bank specifieke initiatieven, werkt aan herstel is het vertrouwen nog niet op het gewenste niveau. De bancaire sector en de samenleving hebben elkaar nog niet terug gevonden. Enkele belangrijke ingrediënten bij het verdere herstel van vertrouwen zijn transparantie, eenvoudige producten, het voeren van een zichtbare dialoog met klant en stakeholders, versterking van kapitaalbuffers en focus op de lange termijn.

Uitdagingen economische groei

Ondertussen kent de Nederlandse economie de nodige uitdagingen waarbij de bankensector een rol kan spelen. Daarbij is het voor de banken zelf van belang dat er een goede balans komt tussen stabiliteit en groei. Kijkend naar de uitdagingen van Nederland in de nabije toekomst, dan kunnen banken een bijdrage leveren aan een versnelling van de groei door het bedrijfsleven optimaal te bedienen, zowel door kredietverlening als door advies. De in hoog tempo flexibiliserende arbeidsmarkt vraagt om nieuwe bedieningsconcepten, bijvoorbeeld in de financiering van ZZP-ers. De wijze waarop er wordt omgegaan met (big) data vraagt om een nieuwe aanpak en tenslotte is verduurzaming van woningen een belangrijke opgave voor de toekomst. Deze onderwerpen worden hieronder nader uitgewerkt en dienen ter ondersteuning bij de discussie.

4 Papers

Stabiliteit en groei

Centrale vraag: Hoe wordt bij de verschillende maatregelen voor de financiële sector een juist evenwicht tussen groei en stabiliteit bereikt?

Algemeen

De Nederlandse economie drijft voor een belangrijk deel op de internationale wereldhandel. Banken leveren op verschillende manieren een bijdrage aan de economie. Zo spelen banken een cruciale rol in het betalingsverkeer, zijn kredietverstrekker van de economie, fungeren als transmissievehikel in het monetaire beleid en zijn adviseur voor bedrijven en consumenten. In de Nederlandse context is de rol van banken als financier relatief groot. Hoe kunnen banken het belang van de Nederlandse economie zo optimaal mogelijk blijven dienen?

De volgende elementen spelen daarbij onder meer een rol:

- regulering van banken
- financiering van de reële economie en de opkomst van vormen van niet-bancaire financiering
- winstgevendheid van banken

Regulering van banken

Terugkijkend. Spelregels die de soliditeit van banken beogen te versterken worden grotendeels internationaal gezet, al kan Nederland bijvoorbeeld een eigen invulling geven van de leverage ratio. Deze set van regels is in de afgelopen jaren ingrijpend gewijzigd en aangescherpt. De maatregelen beogen balansversterking van banken te realiseren. Het tijdig kunnen voldoen aan deze regels vraagt het nodige van banken, tegelijk onderschrijven ze de nut en noodzaak er van. Dit vanuit het besef dat regelgeving banken niet alleen stabiel maakt, maar ook kan helpen om hun rol als financier te kunnen blijven spelen. Goed gekapitaliseerde banken zijn in staat om duurzaam bij te dragen aan de financiering van de economie. Dat is goed voor banken en voor de economie als geheel.

Vooruitkijkend. De herziening van met name de prudentiële regelgeving en toezicht is bepaald nog niet voltooid. Niet alleen op Europees, maar ook op mondiaal niveau volgen mogelijk nieuwe regels. In Basel liggen momenteel diverse voorstellen ter consultatie die de kapitaaleisen voor banken verder kunnen aanscherpen indien deze voorstellen ongewijzigd zouden worden vastgesteld en vervolgens ook onverkort in EU-wetgeving worden geïmplementeerd.

In het oog springen twee Baselse consultaties over de manier waarop de kapitaaleisen voor banken worden bepaald⁴. Onder de momenteel geldende kapitaalregels wordt het risicogewicht voor leningen bepaald door de feitelijke performance van de portefeuille. Die is in Nederland heel goed, zeker bij hypotheekleningen, Nederlandse huizenbezitters komen – gelukkig – amper in betalingsproblemen. In de voor consultatie liggende voorstellen wordt niet gekeken naar de daadwerkelijke performance (amper betalingsproblemen in Nederland), maar enkel de Loan-To-Value (LTV) is in de voorstellen bepalend voor het vaststellen van de kapitaaleisen. De LTV is in Nederland juist relatief hoog.

Hierdoor bestaat het risico dat Nederland onevenredig zal worden geraakt (met name) in de hypotheekportefeuille. Overigens heeft het Baselse Comité besloten om meer tijd te nemen voor deze ontwerpvoorstellen. Nu is bijvoorbeeld het gebruik van interne modellen voor de vaststelling van kapitaaleisen onderwerp van bespreking in Basel. Naar verwachting zullen de voorstellen op zijn vroegst in 2017 in EU regels worden verankerd. Daarbij zullen de nadelen van de uiteindelijke voorstellen ook altijd tegen de voordelen moeten worden afgewogen, zoals de bijdrage die de voorstellen kunnen leveren aan het voorkomen van te lage kapitalisatie voor bepaalde activaportefeuilles.

Financiering van de reële economie en de opkomst van vormen van niet-bancaire financiering

Voor de financiering van de Nederlandse economie is het wenselijk dat onze economie meer gebruik maakt van niet-bancaire financieringsbronnen. In de huidige financieringsstructuur van de economie hebben problemen bij banken effect op Nederlandse bedrijven en huishoudens. Omgekeerd raakt een macro-economische terugval de bankensector relatief hard (bijv. bij een laag consumentenvertrouwen met als gevolg faillissementen in het mkb). Een meer divers financieringsmix met meer eigen vermogen en risicokapitaal is daarom economisch wenselijk en vergroot tevens de financiële stabiliteit. Voorwaarde hierbij is wel dat de alternatieven voor banken per saldo leiden tot meer financiële stabiliteit; tijdens de crisis bleken ook niet-bancaire spelers de Nederlandse markt te moeten verlaten in verband met marktomstandigheden.

Banken kunnen er om diverse redenen (toegenomen toezichtvereisten, concentratie-risico's etc) voor kiezen om hun balansen te verkleinen door bepaalde activiteiten te beëindigen; op die manier kan ruimte ontstaan voor alternatieve financiers. Macro-economische argumenten en de belangen van banken kunnen hier dus goed parallel lopen. Als (volledige) bancaire financiering niet verantwoord is, helpen banken waar mogelijk ondernemers en consumenten op weg om met een andere, meer passende financieringsvorm wel invulling te geven aan hun financieringsbehoefte. Toch spelen er ook dilemma's bij deze transitie naar een andere financieringsmix voor de Nederlandse economie, zoals: met welk (alternatief) bedrijfsmodel zijn de coördinatiekosten bij kleinere financieringen behapbaar? Hoe realiseren we dat alternatieven voor bancaire financiering inderdaad van de grond komen? Hoe borgen we vergelijkbare bescherming en betrouwbaarheid als bij banken ten behoeve van de consument en de belastingbetaler?

.....
⁴ Credit Risk Standard Approach (SA) en voor Capital Floors, de SA als floor voor Internal Ratings Based (IRB), <https://www.bis.org>, 22 december 2014.

Hoe realiseren we de dat nieuwkomers inderdaad de financiële stabiliteit doen vergroten en hoe ziet het toezicht eruit op deze nieuwe spelers? Welke waarborgen kunnen banken wel of niet bieden wanneer zij klanten helpen bij het aantrekken van andere financiering hoe ver reiken de plichten en verantwoordelijkheden van ondernemers en deze (financiële) instellingen zelf?

Winstgevendheid bankwezen

De winstgevendheid van banken is sinds de crisis veranderd, winstniveaus van vóór de crisis zijn niet meer realistisch. Dit is vooral het gevolg van aangepaste bedrijfsmodellen. Ook andere factoren, zoals de lage rente, kunnen druk zetten op de winstgevendheid van banken. Banken ontplooiën minder risicovolle activiteiten en opereren met hogere kapitaalbuffers. Bij dit lagere risicoprofiel past een lager rendement. Om te kunnen bijdragen aan de financiering van de economie is een stevige kapitaalbasis nodig. Banken hebben een stabiele stroom van eigen vermogen - en vreemd vermogen verschaffers nodig. Om deze eerste groep vast te houden is een relatief stabiel dividend nodig (niet te hoog, niet te laag), afgestemd op het risicoprofiel van de bank. Winstdoelstelling en het uitkeren van dividend kunnen echter raken aan grenzen wat maatschappelijke geaccepteerd wordt; dit levert een dilemma met ook politieke impact.

Enkele oplossingsrichtingen

Samen

Vooralsnog blijven banken een belangrijk deel van de economie financieren. Ook in een eventueel gewijzigde - meer bemiddelende in plaats van puur kredietverlenende - rol blijven banken essentieel. De samenleving moet op de sector kunnen blijven bouwen. De Overheid en banken zullen elkaar beter moeten vinden om samen de belangrijkste economische uitdagingen op te pakken. Het speelveld van veel banken is qua bedrijfsvoering veelal nationaal, maar (in overeenstemming met de wens van banken) is het toezicht Europees en regelgeving in toenemende mate mondiaal (Basel).

De regels voor banken worden op internationaal niveau gezet met directe consequenties voor de Nederlandse economie en de consument. De sector kan de impact van deze regels op de Nederlandse economie uitleggen aan het brede publiek maar zeker ook aan de overheid. Dit laatste is relevant bij het bepalen van de mondiale en Europese regels en ten behoeve van het opstellen van nationaal beleid. Daarbij kan het effect van regels ook worden geanalyseerd door wetenschappers, het CPB, DNB, de BIS5 etc. Inzichten van deze instellingen kunnen worden gelegd naast die van de bankensector zelf. Banken kunnen daarbij inzichten geven in de impact voor de Nederlandse economie. Tegelijk zou de overheid de boodschap van banken open kunnen ondersteunen. In internationale discussies is het daarbij van belang dat ingezet wordt op een benadering die recht doet aan het risicoprofiel van voor Nederlandse banken en de Nederlandse economie. Ten slotte zijn niet alleen regels, maar ook ontwikkelingen in markt en politiek relevant voor zowel de Nederlandse sector als onze economie; denk bijvoorbeeld aan de impact van een Brexit op banken en op de NL economie.

.....
⁵ Bank for international Settlements: o.a. een samenwerking met betrekking tot de harmonisatie van het toezicht dat nationale centrale banken op de onder hun toezicht staande commerciële banken uitoefenen.

Acceptatie en erkenning

Vanuit banken zou mogelijk kunnen worden erkend dat het ingezette beleid in het belang van de samenleving en van de continuïteit van banken is. De banken bleken tijdens de crisis immers heel kwetsbaar. Een andere overweging is dat de politiek en overheid accepteren dat een bank niet alleen een winstgevend bedrijf mag, maar ook moet zijn, opererend in een domein waarop regels internationaal worden vastgesteld. De belangen van de Nederlandse markt (denk aan hypotheek) zijn immers het gemeenschappelijk doel.

Ruimte

Geef banken de ruimte om aan de vele internationale regels te kunnen voldoen en de tijd om deze regels ook inderdaad hun beoogde effect te laten hebben. Gemeenschappelijk inzicht in de matige of juist sterke effecten van strengere eisen op de economische groei is hierbij van belang. Bij de besluitvorming op Europees en internationaal niveau is het daarom belangrijk samen te werken.

Analyse

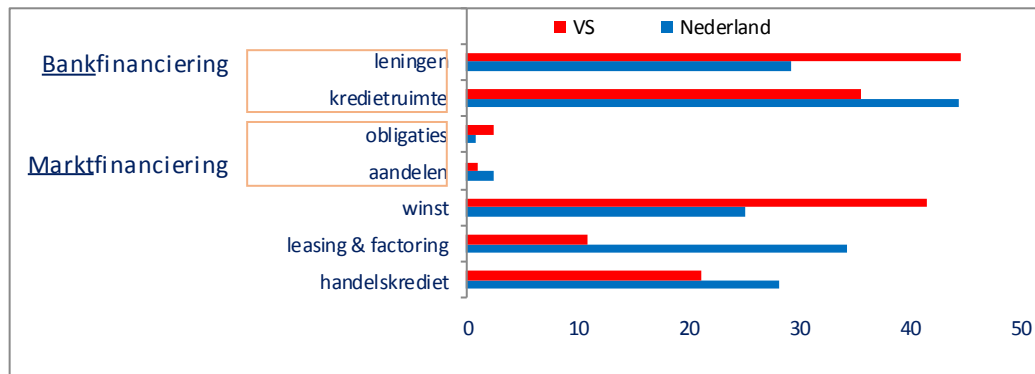
Werk gezamenlijk uit hoe de expertise van banken breder valt te benutten. Bijvoorbeeld: expertise op het gebied van risicomanagement delen met andere partijen zoals eigen vermogensverschaffers om zo het groeipotentieel te verhogen, zonder dat we een (credit) bubbel veroorzaken (korte termijn gain, long time pain). Ook kunnen banken meer specifieke vraagstukken analyseren zoals de vraag tegen welke financieringsproblemen semi-publieke instellingen (zorg en onderwijs) aan lopen en welke publiek-private oplossingen daar denkbaar zijn. Het nadenken over een duurzaam bedrijfsmodel voor de toekomst voor banken maakt hier onderdeel van uit.

Financieringsmix

“Banken zullen in de komende twintig jaar nog altijd de belangrijkste bron van financiering blijven voor [...] het mkb.”

Tot het begin van de crisis in 2008 gold in de breedte van de maatschappij en economie een sterk verminderende risicoperceptie, met overallocatie van krediet en onderprijzing van risico's bij bijvoorbeeld banken tot gevolg. De sinds 2008 omgeslagen economie en *reset* in het denken over risico's heeft de financierbaarheid van ondernemingsplannen structureel veranderd en vereist dat ondernemers een bij hun ondernemingsrisico's passende financieringsmix aantrekken. In het bijzonder is meer risicokapitaal (achtergesteld en eigen vermogen) vereist doordat de solvabiliteit van veel bedrijven is afgenomen. Uit diverse analyses en rapportages van DNB, CPB, SER en banken blijkt een gestage verbreding van het financieringslandschap. Daarmee kan verwacht worden dat in de financiering van het MKB steeds vaker sprake zal zijn van een mix van financieringsbronnen, zowel verschillende vormen van eigen vermogen als van vreemd vermogen. Tegelijkertijd blijkt dat het MKB ook in marktgeoriënteerde systemen zoals de Verenigde Staten in gelijke mate als in Nederland gefinancierd wordt door banken.

Welk type financiering heeft uw bedrijf laatstelijk gebruikt? (DNB op basis van ECB, NSBA; % respondenten):

Een andere financieringsmix veronderstelt dat ondernemers de weg gaan vinden naar aanbieders van andere vormen van financiering dan bancair vreemd vermogen (en dat die balansruimte bij partijen afdoende beschikbaar is). Tegelijk hebben banken de kennis, het netwerk en de infrastructuur om de ondernemer bij te staan in zijn zoektocht naar financiering en het kaf van het koren (aan vraag- en aanbodkant) te scheiden. Banken willen deze intermediërende (informerende, coördinerende en transformerende) rol graag vervullen. Een belangrijke vraag is hoe het business model er uit ziet bij kleinere financieringen want inherent aan financieringsarrangementen met meerdere financiers zijn hogere coördinatiekosten. Onzekerheid over verantwoordelijkheden bij deze financieringsarrangementen kan actieve invulling van deze rol in de weg staan.

Ziet u de rol van banken in de komende jaren verschuiven van financieringsbron naar efficiënte regisseur van bancaire en niet-bancaire financiering voor ondernemers? Is daar voldoende ruimte voor?

Risico is een intrinsiek onderdeel van een modern en gezond bankwezen; ook de klant moet een deel van dat risico dragen en daar bewust van zijn.

In hun rol van financier hanteren banken steeds hogere eisen voor wat betreft zorgvuldige behandeling van hun klanten⁶. Verwachtingen en beoordelingsperspectief van gedragingen en gedragsnormen door maatschappij, toezichthouders én banken zijn fundamenteel veranderd ten opzichte van 10 jaar geleden. Vanuit de overheid wordt benadrukt dat dit mede ingegeven is door zaken in de sector die achteraf gezien anders hadden gemoeten, zoals rond de wijze waarop rentederivaten zijn gebruikt. Politiek en publiek zijn geneigd om niet alleen consumenten maar ook mkb-ondernemers meer te beschermen. Reputatie speelt daar voor banken mede een belangrijke rol: banken willen vertrouwen herwinnen en niet het risico lopen opnieuw schade in de reputatie op te lopen. Deze ontwikkelingen hebben impact op het productaanbod en prijsstelling van bancaire dienstverlening aan mkb-ondernemers maar zijn ook zeer relevant voor een eventuele regisseursrol van de bank.

Aan de ene kant leiden steeds hogere eisen tot een weliswaar steeds ‘veiliger’ productaanbod maar aan de andere kant klinkt er kritiek dat er sprake is van een ‘vershraling’ van het aanbod, negatieve klantervaringen (juridificering, veel administratieve handelingen) en hogere klantkosten. Dit wordt geïllustreerd door de noodkreten van ondernemersorganisaties dat banken de taal van de ondernemer moeten blijven spreken en maatwerk moeten kunnen bieden. Dienstverlening zal alleen in de markt kunnen worden aangeboden als de noodzakelijke en vereiste waarborgen (kostenefficiënt) uitvoerbaar zijn, risico’s beheersbaar zijn én de klant bereid is de hogere prijs van dienstverlening te betalen.

Kleine ondernemers (in het bijzonder <10 fte, financieringsbehoefte <1 mln) laten zich minder bijstaan door professionele adviseurs en verwachten van hun bank dat zij hen helpen bij het informeren over en aantrekken van passende financiering. Onderzoek (TNS-NIPO, zomer 2015):

71% vindt dat de bank naast haar rol als kredietverstrekker ook moet adviseren over financieringsvormen en ondernemerschap

12% is positief over huidige invulling van adviesrol banken (basis 2015: 509)

64% vindt het wenselijk om hulp te krijgen bij het aanvragen / verkrijgen van krediet

16% beoordeelt eigen financiële vaardigheden slecht

61% heeft behoefte aan laagdrempelige informatie die hen op weg helpt naar passende financiering

6% is bekend met Financieringswijzer

Hoe verschilt de positie van de mkb-ondernemer ten opzichte van de consument? Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de bescherming van ondernemers? Is de bank wel de geëigende partij voor de regisseursrol?

.....
⁶ NVB: een bank moet in de praktijk al haar gedrag afstemmen op de gerechtvaardigde belangen van de klant en de waarborging daarvan kunnen verantwoorden. Dat brengt diverse onderzoeksplichten, waarschuwingsplichten en monitoringplichten: informatie-inwinning over klant (KYC, integriteit), informatieplichten naar de klant, toetsing voldoende overweging, draagkracht, begrip etc. door klant, motiveringsverplichtingen over aangeboden dienstverlening, dossieropbouw, etc.

Financiering van ZZP-ers en flexwerkers

Centrale vraag: Wat is er voor nodig om het toenemend aantal ZZP-ers en mensen met een flexibel inkomen op (korte- en langere) termijn in aanmerking te laten komen voor een hypothecaire financiering?

Inleiding

De flexibilisering van de arbeidsmarkt vraagt om een woningmarkt die flexibeler kan omgaan met wijzigingen in inkomen en persoonlijke situatie. Nadere verkenning van de wijze waarop banken een toenemend aantal ZZP-ers en mensen met een flexibel inkomen ook op (korte - en langere) termijn een financiering kunnen bieden voor de aankoop van een woning is noodzakelijk. Enerzijds is dit een uitdaging voor banken individueel; de leennormen bieden ruimte voor "maatwerkbeleid" door banken. Anderzijds vraagt dit om een gezamenlijke aanpak van het flexibiliseringsvraagstuk.

De NVB heeft het thema geadresseerd en een bijeenkomst met onder andere overheid en toezichthouders georganiseerd. Ook bestaat er een NVB-informatiepunt waar de uitdagingen van de flexibilisering worden benoemd; zowel voor de consument als voor de bank. De vraag is of de huidige verstrekkingnormen – gebaseerd op een vast inkomen en dienstverband – toereikend blijven. Want ondanks het feit dat de verstrekkingnormen ruimte bieden voor financiering van ZZP-ers betekent dit dat een ZZP-er altijd een uitzondering op de hoofdregel blijft. Een mogelijke denkrichting bij dit vraagstuk is om de nadruk bij hypotheekverstrekking aan ZZP-ers minder op naleving van gedetailleerde regelgeving te leggen en meer op de risico afwegingen van de hypotheekverstrekker.

Achtergrond en analyse

De arbeidsmarkt flexibiliseert in hoog tempo. Steeds meer vaste contracten maken plaats voor flexibele arbeidsplaatsen. Inmiddels werkt bijna 40 procent van de actieve beroepsbevolking zonder een vast contract. Het aantal werkenden met een ZZP-positie of flexibel contract is volgens het CBS eind 2015 bijna 1,4 miljoen. Daarnaast neemt voor werkenden met een vast contract de baanzekerheid steeds verder af door o.a. versoepeling van het ontslagrecht.

Flexwerkers en ZZP-ers hebben in vergelijking met iemand in vaste loondienst over het algemeen vaak een gelijkwaardig of soms hoger inkomen. Om in aanmerking te komen voor een hypothecaire financiering is echter niet alleen de hoogte van het inkomen maar ook de bestendigheid van het maandelijkse inkomen van belang. Zo is er voor flexwerkers en ZZP-ers minder inkomenszekerheid, geen sociaal vangnet en dient er eigen vermogen opzij te worden gezet voor zowel afname van inkomen, arbeidsongeschiktheid of als pensioenvoorziening. Anderzijds betekent het niet deelnemen aan collectieve voorzieningen meer keuzevrijheid in bijvoorbeeld besteding en betaalbaarheid nu (liquiditeit). Fiscale voordelen voor ZZP-ers leiden tot een hoger netto-inkomen. Een maatschappelijke vraag die hier nog bestaat is of op termijn beide dichter tot elkaar kunnen (moeten?) komen door participatie in een vorm van (danwel individuele of collectieve) voorzieningen breder mogelijk te maken. Op die manier zouden werkenden gemakkelijker bewegen op de arbeidsmarkt zonder dat dit direct leidt tot inkomensterugval en daarmee consequenties heeft voor financieringsmogelijkheden.

Hypothecaire financiering aan ZZP-ers en mensen met een flexibel contract vormen in de huidige regelgeving een uitzondering op de hoofdregel die stelt dat vast en bestendig inkomen noodzakelijk is.

Leennormen en risicoanalyses om de hoogte van een lening te bepalen gaan uit van continuïteit in het inkomen. Voor flexibele inkomens wordt continuïteit voor een groot deel gemeten op basis van uit het verleden behaalde resultaten. De vuistregel daarbij is dat deze behaalde resultaten over 3 jaar bekend moeten zijn en dat een gemiddelde uitkomst wordt genomen. Daarbij houdt de toegepaste leennormering geen rekening met een hoger netto-inkomen. Dit beperkt het maximaal te lenen bedrag.

De vraag is of de huidige verstrekingsnormen toereikend blijven. Want ondanks het feit dat ze ruimte bieden voor financiering van ZZP-ers betekent dit dat een ZZP-er altijd een uitzondering op de hoofdregel blijft. Een mogelijke denkrichting bij dit vraagstuk is om de nadruk bij hypotheekverstrekking aan ZZP-ers minder op naleving van gedetailleerde regelgeving te leggen en meer op de risico afwegingen van de hypotheekverstrekker.

Naast de vraag naar de hypothecaire financieringsmogelijkheden van ZZP-ers en mensen met een flexibel inkomen op termijn bestaat een bredere – maatschappelijke- vraag. Zijn er voldoende betaalbare huurwoningen beschikbaar voor degene met een beperkt inkomen of te grote inkomensonzekerheid om in aanmerking te komen voor een hypothecaire lening. Ook thema's als versoepeling van huurrecht voor particuliere koopwoningen van huiseigenaren met dubbele woonlasten of potentiële betalingsproblemen maken onderdeel uit van de discussie.

Invalshoeken

De NVB wil graag nader onderzoeken op welke terreinen banken (ook in samenwerking met overheid) van meerwaarde kunnen zijn voor het toenemende aantal ZZP-ers en mensen met een flexibel inkomen die een woning willen aankopen en financieren. Initieel lijkt de aanpak van leennormering en invulling van de open normen daarin meest opportuun. Onderdelen die nader uitgewerkt kunnen worden:

- Toetsmethodiek
- Invulling open normen

Toetsmethodiek

Hoewel het aantal ZZP-ers en flexwerkers toeneemt, zijn de toetsmethodieken nog steeds gebaseerd op een vast loondienstinkomen. Een andere methodiek voor het bepalen van het inkomen, waarin kennis, ervaring, toekomstige inzet en verdienpotentieel meer nadruk krijgen zou meer passend zijn. Inmiddels is er een aantal initiatieven in de markt waarbij een zogeheten “perspectiefverklaring” centraal staat. o.a. arbeidstype, arbeidsconcurrentie, ervaring en potentieel worden bij deze initiatieven meetbaar gemaakt. De focus op toekomstperspectief kan positief bijdragen en zal in geval van jonge/pas gestarte flexwerkers en ZZP-ers beter passen. Zij kunnen immers niet of nauwelijks terugvallen op een arbeidsverleden maar qua verdienpotentieel wel stabiel zijn.

De bestaande initiatieven vervullen een pilot rol waarbij de NVB ambieert om ook markt breed de mogelijkheden te verkennen en verder te spreken met AFM en ministeries.

Naast de toetsmethodiek kan ook gedacht worden aan aparte leennormen voor ZZP-ers of mensen met een flexibel inkomen. De voorkeur heeft echter de standaard leennormen onder de loep te nemen en gezamenlijk te beoordelen of dit breed gezien (ook voor loondienstwerkers die in de meeste gevallen niet decennia lang voor 1 bedrijf blijven werken) te evalueren. De NVB voerde hier al eerder gesprekken over met o.a. NIBUD en ministeries van financiën en BZK wonen.

Invulling open normen

De bestaande normering voor hypotheeklen bieden ruimte voor verstrekking aan flexwerkers en ZZP-ers. Toch wordt er met de mogelijkheid om maatwerk te bieden op basis van de open normen terughoudend omgegaan. Risicoanalyse, zorgplicht en beoordeling op basis van advies kunnen zonder meer worden toevertrouwd aan banken. Angst voor foutieve interpretatie van de regelgeving belemmert mogelijke invulling. Toezicht, best practice en (pilot) ervaring kunnen bijdragen aan invulling van de normen.

De NVB wil graag met de AFM en de betrokken ministeries van financiën en BZK/wonen in gesprek blijven om te verkennen hoe banken de ruimte in de normen kunnen toepassen (rekeninghouden met regelgeving en toezicht). Voor flexibele inkomens valt hier naar verwachting veel winst te behalen. In de jaarlijkse cyclus waarin de leennormen worden vastgesteld wordt terugkerend gesproken over het onderwerp. De NVB streeft ernaar om te spreken over een structurele visie op hypotheekverstrekking aan ZZP'ers en daarop gebaseerde normen.

Gebruik data

Centrale vraag: Hoe bevorderen overheid en banken het gebruik van data en de ontwikkeling van (big-data-gedreven) innovatie op een maatschappelijke, politieke, economische en wettelijke verantwoorde wijze?

Er is een snelle ontwikkeling van informatie- en communicatietechnologie en internet. Een van de gevolgen van deze ontwikkeling is het ontstaan van grote hoeveelheden gegevens die naar personen herleidbaar zijn. Deze gegevens kunnen steeds beter geanalyseerd en (commercieel) worden gebruikt.

Er ligt een groot economisch potentieel in het gebruik van big data. Volgens de OECD is er met big-data-gedreven innovatie een productiviteitsstijging binnen bedrijven te behalen van gemiddeld 5 tot 10 procent⁷.

Gebruik van data leidt tot een veelheid aan toepassingen, variërend van het doen van commerciële proposities op maat aan klanten die daarmee hebben ingestemd tot het inzetten van big data kennis ter voorkoming van problematische schuldsituaties. Een mogelijkheid bij banken zou kunnen zijn om door middel van individuele profiling in een vroeg stadium in contact te treden met klanten die mogelijk in betalingsproblemen raken. Op dit moment is individuele profiling echter niet toegestaan.

Voor alle mogelijkheden van big data en big-data-gedreven innovatie geldt dat enkele belangrijke randvoorwaarden goed moeten zijn geregeld zoals e-privacy en de bescherming van persoonlijke gegevens bij de (commerciële) toepassing van big data maar ook de zorgplicht van banken.

Vanuit het Kabinet worden op het onderwerp big data de nodige inspanningen geleverd. Een actie die op dit moment loopt, is bijvoorbeeld de externe high level expertgroep 'Big Data en Privacy' die in het voorjaar van 2016 advies uitbrengt aan het kabinet. Zij beoogt aan de hand van praktijkvoorbeelden (casus) in kaart brengen welke spanning er kan optreden tussen innovatief datagebruik en (regels voor) bescherming van privacy (en eventueel gelijke behandeling). Vervolgens wordt gezocht naar oplossingen om op een privacy-respecterende manier nieuwe diensten en producten te ontwikkelen en in de markt te zetten. Deze liggen naar verwachting op gebied van transparantie, controle, organisatie en inzet van technologie. De casus worden gezocht in diverse sectoren, waaronder de bancaire sector.

De inspanningen van het kabinet richten zich op het gehele bedrijfsleven. Banken nemen daarin een bijzondere positie in. Vanwege het strenge toezicht, de specifiek op de sector gerichte wet- en regelgeving en de aard van de klant- en betaalgegevens waarover banken beschikken acht de NVB een specifiek op de sector gerichte benadering zeer nuttig.

.....
⁷ OECD, 2014, Data-driven Innovation for Growth and Well-being

De NVB is van mening dat financiële instellingen een bijzonder zware verantwoordelijkheid dragen voor een veilige en betrouwbare omgang met data. Die verantwoordelijkheid is voor een belangrijk deel wettelijk verankerd. Maar wat onze leden betreft gaat die verantwoordelijkheid veel verder dan wettelijke vereisten en toezicht. Financiële instellingen zijn zich er goed van bewust dat het vertrouwen dat klanten in hen stellen bij het gebruik van data tenminste zo essentieel is.

De NVB verkent graag samen met het Kabinet vanuit welke maatschappelijke en commerciële mogelijkheden mogelijke big data toepassingen en innovaties ruimer toegestaan zouden moeten worden dan thans het geval.

Op drie terreinen ziet de NVB mogelijkheden om samen te werken met het kabinet op het terrein van privacy en data en ziet drie terreinen van samenwerking:

1. Vergroten digitaal vertrouwen

Diverse onderzoeken laten zien dat de zorg om privacy bij consumenten toeneemt. Er is bijvoorbeeld zorg over de opslag van gedrag gegevens bij het gebruik van betaalpassen. Tegelijkertijd beschouwt een groot deel van de consumenten paradoxaal genoeg het vrijgeven van persoonlijke informatie via bijvoorbeeld Facebook en Twitter, als een groeiend onderdeel van het moderne leven. Deze ontwikkelingen illustreren dat de bereidheid van consumenten om data te delen sterk kan verschillen per sector. DNB faciliteert momenteel een onderzoek naar de waardering van het gebruik van klantgegevens door financiële instellingen. De uitkomst van dit onderzoek kan bijdragen aan initiatieven van financiële instellingen om het digitaal vertrouwen te vergroten. Volgens onderzoeksbureau Ernst&Young kan het vergroten van digitaal vertrouwen veel opleveren, onder meer 1 miljard extra omzet voor internethandel in Nederland en een verhoging van de productiviteit in het Nederlands bedrijfsleven.

De NVB verkent graag samen met het Kabinet en de relevante toezichthouders de mogelijkheden om het digitaal vertrouwen bij de klanten van financiële instellingen te vergroten.

2. Stimuleren privacy impact assessment en de toepassing van Privacy by Design door financiële instellingen

In de Kabinetsvisie op e-privacy uit mei 2013 geeft zij aan dat bedrijven bij de ontwikkeling van producten en de inrichting van hun organisaties een privacy impact assessment moeten doen. Liever nog ziet het Kabinet dat bedrijven in de ontwikkelfase van een product of dienst een goede bescherming van de persoonsgegevens van hun klanten opnemen door het toepassen van Privacy by Design. In 2012 concludeert onderzoeksbureau TNO in haar onderzoek ‘Stimulerende en remmende factoren van Privacy by Design in Nederland’ echter dat er voor de invoering en toepassing van Privacy by Design meer remmende dan stimulerende factoren aanwezig zijn.

De NVB verkent graag met het Kabinet de wensen voor meer transparantie in de wijze waarop en de data waarmee financiële instellingen klant- en betaaldata gebruiken, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van producten en diensten.

3. Verkennen wet- en regelgeving

Er bestaat inmiddels een brede consensus over het grote maatschappelijke en economische potentieel van de toepassing big data, ook onder financiële instellingen. Omdat big data een relatief nieuw fenomeen is dat zich bovendien snel ontwikkelt is de vraag gerechtvaardigd onder welk wettelijk kader het veronderstelde potentieel van big data optimaal kan worden verzilverd en wat de rol daarbij is van de bank als veilige kluis voor data.

De NVB verkent graag samen met het Kabinet, politiek en sector op welke wijze (bestaande en nieuwe) wet- en regelgeving realisatie van het economische en maatschappelijke potentieel van big data belemmert of stimuleert.

Verduurzaming vastgoed

Centrale vraag: Hoe kunnen banken en overheid samen de verduurzaming van (particulier, zakelijk en maatschappelijk) vastgoed versnellen?

Inleiding

In september 2013 ondertekenden veertig partijen, waaronder de overheid en de bancaire sector, het Energieakkoord voor duurzame groei. In het Energieakkoord is o.a. het streven vastgelegd dat in 2030 alle gebouwen “tenminste gemiddeld voorzien zijn van een Energielabel A⁸”. Op kortere termijn (tot 2020) is de ambitie om per jaar “300.000 gebouwen twee energielabelstappen te laten maken”⁹ In november 2015 ondertekenden twaalf Nederlandse banken samen met de NVB een klimaatstatement¹⁰, in de aanloop naar de internationale klimaatop in Parijs.

Tijdens die top in Parijs spraken overheden af de opwarming van de aarde tot ruim onder de twee graden te beperken. Daarmee is de noodzaak en urgentie van CO₂-besparing helder. Ook is duidelijk dat overheden deze opgave niet alleen kunnen volbrengen: ook het bedrijfsleven zal een bijdrage moeten leveren. Aangezien banken binnen hun eigen organisatie (gebouwen en mobiliteit) al veel besparingsmogelijkheden hebben doorgevoerd, is de aandacht gericht op wat banken met hun klanten samen kunnen bereiken.

Volgens de Uitvoeringsagenda 2016 van het Energieakkoord biedt renovatie van de bestaande gebouwde omgeving nog altijd een groot potentieel voor zowel energiebesparing als banengroei¹¹. Het energiezuiniger maken van vastgoed is daarmee bij uitstek een kans om economische groei te stimuleren en maatschappelijke meerwaarde te creëren. Banken die hier een actieve en zichtbare rol in spelen, kunnen daarmee tegelijkertijd hun reputatie versterken.

De rol van banken

In het Klimaatstatement van 2015 hebben banken toegezegd meer toe om hun klanten – zowel particulieren als bedrijven – aan te moedigen tot verlaging van CO₂-uitstoot en hen daarbij te helpen met producten en diensten. Veel banken deden dit al, via gerichte financiële producten, brochures en onderzoeken van de eigen economische bureaus of voorlichtingsbijeenkomsten voor klanten. Maar de praktijk van verduurzaming is weerbarstig: informatie of advies van een bank leidt niet altijd tot actie van de ontvanger.

⁸ Energielabels oplopend van label G (minst duurzaam) tot label A (duurzaam); <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/energielabel-woningen-en-gebouwen/>

⁹ Energieakkoord voor duurzame groei; <http://www.energieakkoordser.nl/energieakkoord.aspx>

¹⁰ Klimaatstatement Banken d.d. 3 november 2015:

[https://www.nvb.nl/media/document/002248_Klimaatstatement%20Banken%20\(met%20uitleg\).pdf](https://www.nvb.nl/media/document/002248_Klimaatstatement%20Banken%20(met%20uitleg).pdf)

¹¹ Voor de nieuwbouw van woningen zijn in het Energieakkoord afspraken gemaakt om in 2020 tot vrijwel energieneutrale bouw te komen. Die afspraken lijken te worden gerealiseerd. De grootste resulterende behoefte aan interventies ligt daarmee in het verduurzamen van de bestaande bouw.

Bekend is dat ook overheidsregelingen om bijvoorbeeld particulieren te overtuigen om besparingsmaatregelen in hun huis door te voeren, onderbenut blijven. Kennelijk is er meer nodig om mensen aan te zetten tot verduurzaming. Maar welke rollen zijn daarbij weggelegd voor banken en overheden? En hoe kan synergie worden bereikt tussen beide?

Op basis van de ervaringen tot nu toe constateert de NVB dat de kans dat een bank succesvol met een klant kan spreken over verduurzaming afhangt van diverse factoren:

- Hoeveel contact heeft de bank met de eigenaar van het vastgoed? (bijv. weinig met huurders, relatief veel met huizenbezitters, maar vooral tijdens het aankooptraject);
- Hoeveel tijd en bewegingsruimte hebben bankmedewerkers om met klanten te spreken over energiebesparing? (bijv. weinig tijdens het hypotheekgesprek, waarin onder grote tijdsdruk veel verplichte zaken moeten worden afgehandeld, en mogelijk meer in periodieke contacten met zakelijke klanten);
- In hoeverre is bij de klant al een (latente) interesse in besparende maatregelen aanwezig?
- In hoeverre ervaart de klant belemmeringen voor verduurzaming waar de bank ook echt bij kan helpen? (bijv. particulieren zonder financieringsvraag bieden voor een bank minder natuurlijke aanknopingspunten voor een gesprek over verduurzaming dan hypotheekaanvragers; overigens blijkt uit een analyse van het Nibud dat de financiering van duurzame investeringen voor meer dan 85% van de huiseigenaren geen belemmering vormt);
- In hoeverre is het verantwoord de klant aan te zetten tot investering in verduurzaming? (denk aan particulieren met hoge LTV/LTI en bedrijven zonder vet op de botten).

Gezien deze afhankelijkheden, zal per doelgroep wellicht een specifieke benadering nodig zijn. Binnen het Platform Duurzaamheid van de NVB worden ervaringen tussen banken gedeeld, in de hoop sneller tot *good practices* te komen. Daarbij blijkt ook dat er meer behoefte is aan informatie over welke de grootste belemmeringen zijn voor verduurzaming van de verschillende soorten bestaande bouw. De NVB spreekt hier graag over door met de overheid. Tegelijkertijd praat de NVB met haar leden over de reikwijdte van de bancaire verantwoordelijkheid op het onderwerp verduurzaming. De ambities geuit in het Energieakkoord en Klimaatstatement zijn helder, maar over de operationalisering en met name de vraag hoe ver een bank mag gaan in het overtuigen van klanten, bestaan nog verschillende gedachten.

Uitwerking voor verschillende soorten vastgoed

Particuliere woningen

Door een versnippering van de regelingen voor energiebesparing voor particulieren en door onvoldoende toegankelijke informatie over de mogelijkheden blijven verduurzamingskansen voor particulieren onbenut. Banken willen daarom samen met overheid - en andere stakeholders - op zoek gaan naar effectieve maatregelen om verduurzaming te stimuleren.

Op 30 april 2015 organiseerde de NVB een dialoogbijeenkomst over de verduurzaming van de woningmarkt. Hierbij waren de overheid en andere relevante stakeholders vertegenwoordigd. De bijeenkomst heeft een aantal concrete conclusies opgeleverd. Zo blijkt uit een presentatie van het Nibud dat de financiering van duurzame investeringen voor meer dan 85% van de huiseigenaren geen belemmering vormt¹². Er is voldoende eigen vermogen dan wel ruimte in de leencapaciteit om te investeren. Bestaande leennormen en regelgeving geven voldoende ruimte aan huiseigenaren. Wel verdient de wijze waarop de regelgeving is vormgegeven aandacht. Regelingen zijn vaak onsamenhangend en veranderlijk. Eenvoud, transparantie en bestendigheid zijn gewenst.

De overheid heeft aangekondigd om een bewustwordingscampagne te starten voor verduurzaming van particuliere koopwoningen. De NVB vindt dit een positieve ontwikkeling en onderzoekt de mogelijkheden hierin te participeren of erbij aan te haken. De campagne is gericht op het vergroten van de awareness van de voordelen van investeren in verduurzaming.

Een mogelijke concrete maatregel die banken kunnen treffen om de awareness te vergroten is door tijdens klantcontact verduurzaming bespreekbaar te maken. Dit is bij verschillende banken de praktijk, maar het wordt op verschillende manieren ingevuld. **Een mogelijke invulling waarbij banken nauwer samenwerken met de overheid, zou zijn de klant door te verwijzen naar een overheidswebsite of een gezamenlijk op te richten informatieplatform waar voor consumenten relevante, actuele en betrouwbare informatie beschikbaar en vindbaar is.** Op deze wijze kan worden aangesloten bij de verschillende initiatieven die voortvloeien uit het Energieakkoord, zoals de uitrol van de energieprestatiegarantie. Via een dergelijk platform, met als oprichters de overheid en de banken, kan ook "energiebespaaradvies" worden aangeboden. Dat is een advies-op-maat- over mogelijkheden om energie te besparen, gegeven door een deskundige derde.

Maatschappelijk vastgoed

De NVB zou graag samen met de overheid en andere relevante partijen (zoals NIA en NLII) onderzoeken of banken een aanvullende rol kunnen spelen in de structurering van projecten om zo meer geld en/of geld sneller naar verduurzamingsprojecten te brengen. Dit zou veel mogelijkheden bieden voor het versterken van lokale binding van banken, wat positief bijdraagt aan de reputatie. Bij maatschappelijk vastgoed, met name scholen en gebouwen van sportverenigingen, is sprake van versnipperd eigendom (zowel publiek als privaat). Dat maakt het complex om tot grootschalige, financierbare projecten te komen. Banken zouden hier hun financiële expertise kunnen inzetten, misschien zelfs proactief op zoek gaan naar kleinere projecten die van opschaling zouden kunnen profiteren (of die anders nooit van de grond zouden komen). Dit gebeurt reeds op kleinere schaal, op initiatief van sommige groenbanken en -fondsen.

.....
¹² NIBUD onderzoeksrapportage

In het kader van het Energieakkoord is in 2015 de Green Deal Verduurzaming Scholen gesloten en is een regeling verduurzaming van sportaccommodaties gestart. Meer onderzoek is nodig om te bepalen of aanvullende actie nodig is en zo ja, welke rol banken hierbij zouden kunnen spelen.

Zakelijk vastgoed

In contacten met zakelijke klanten, met name het MKB, kan advies ten aanzien van energiebesparing beschouwen kunnen als een verrijking van het klantadvies. Besparing is niet alleen in het belang van het klimaat, maar ook van de klant, zo bevestigen de banken in het Klimaatstatement. Daarbij zij opgemerkt dat gemeenten in het kader van het Energieakkoord de Wet Milieubeheer strenger zullen gaan handhaven. Dat betekent dat MKB-bedrijven alle energiebesparende maatregelen met een terugverdiertijd van minder dan vijf jaar zullen moeten doorvoeren.

Verschillende banken hebben ervaring opgedaan met het geven van gevraagd en ongevraagd advies aan klanten over energiebesparing. Daarbij biedt men doorgaans de mogelijkheid aan om maatregelen gunstig te financieren. De eerste ervaringen zijn positief. Mogelijkheden om dit breder op te pakken worden onderzocht.

De NVB is momenteel met het ministerie van I&M in gesprek over de vraag hoe banken voorzien kunnen worden van feitelijke informatie over energieverbruik van hun (MKB-)klanten, zodat zij gerichter in gesprek kunnen gaan met die klanten die achterlopen op hun branchegenoten. Een openbaar beschikbaar informatiesysteem (bijv. een 'energielabel voor bedrijven') heeft de daarbij voorkeur van de NVB. Zo hebben klanten dezelfde relevante informatie als banken, wat hopelijk zal fungeren als vliegwiel voor verduurzaming.